Lietas Nr. A420149816
Lietas arhīva Nr. A42-01498-16/34

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Jelgavā, 2016. gada 30. septembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese L. Apšeniece,

piedaloties pieteicējam /pers. A/ un viņa pārstāvei /pers. B/,
atbildētājas Aizkraukles novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes – Aizkraukles novada bāriņtiesas pārstāvei Liānai Purvinskai,
trešās personas /pers. D/ pārstāvei /pers. E/, trešajām personām /pers. F/ un /pers. G/,
institūciju atzinuma sniegšanai: Aizkraukles novada sociālā dienesta pārstāvei /pers. H/ un Neretas novada bāriņtiesas pārstāvei /pers. I/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu /pers. A/ pieteikumā par Aizkraukles novada bāriņtiesas 2016. gada 19. janvāra lēmuma Nr. 1-6/3 atcelšanu daļā, ar kuru /pers. F/ un /pers. G/ atjaunotas bērna /pers. D/ aizgādības tiesības.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Aizkraukles novada bāriņtiesas (turpmāk – bāriņtiesa vai atbildētājs) 2016. gada 19. janvāra lēmumu Nr. 1-6/3 (turpmāk – Lēmums) /pers. F/ (turpmāk – māte) un /pers. G/ (turpmāk – tēvs) (tēvs un māte kopā turpmāk – vecāki) atjaunotas pārtrauktās bērnu, tostarp /pers. D/, aizgādības tiesības. Lēmumā attiecībā uz pārsūdzēto daļu norādīts šāds pamatojums.

[1.1] 2014. gada 13. februārī vecākiem pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības, kuras ar Neretas novada bāriņtiesas 2014. gada 25. februāra lēmumu nav atjaunotas. 2014. gada 1. jūlijā pieteicējs /pers. A/ iecelts par /pers. D/ aizbildni.

Administratīvā rajona tiesa 2015. gada 23. septembra spriedumā administratīvajā lietā Nr. /numurs/ uzlikusi par pienākumu bāriņtiesai trīs mēnešu laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās dienas izvērtēt jautājumu par bērnu aizgādības tiesību atjaunošanu vecākiem un izdot administratīvo aktu.

[1.2] Bērna aizgādības tiesības vecākiem pārtrauktas, jo viņi nenodrošināja bērniem nepieciešamo aprūpi un uzraudzību – vecāki bērnu ikdienas aizgādību veica paviršī, ar savām darbībām (lietojot alkoholu, izšķērdējot naudas līdzekļus azartspēlēm, nepievēršot uzmanību bērnu audzināšanai, pieļaujot svešu personu atrašanos dzīvesvietā alkohola reibumā, kas rada apdraudējumu bērniem) ignorēja savus pienākumus un tiesības attiecībā uz bērniem.

[1.3] Uzklausot vecāku un sociālā dienesta viedokli, pārbaudot lietas materiālus, secināms, ka vecāki vērsuši situāciju par labu: ir veiksmīga sadarbība ar sociālo dienestu, vecāki ir atzinuši savas kļūdas un ir rīkojušies, lai tās novērstu, labprāt iesaistījušies dažādās rehabilitācijas un apmācību programmās, apzinīgi pildījuši visus sadarbības līguma uzdevumus. Māte labprātīgi iesniegusi Izsoļu un azartspēļu uzraudzības inspekcijai lūgumu liegt piekļuvi azartspēļu organizēšanas vietām. Tēvs pēc paša vēlēšanās veicis recidīva profilaksi uz 12 mēnešiem. Vecāki strādā algotu darbu un var nodrošināt ģimeni. Īrē divistabu dzīvokli, bet, bērniem atgriežoties ģimenē, ir apņēmušies meklēt lielāku dzīvojamo platību. Bez vecākiem dzīvoklī dzīvo arī mātes māte, kura palīdzēs rūpēties par bērniem vecāku prombūtnes laikā. Kamēr bērni atradās ārpus ģimenes aprūpē, vecākiem saskarsme ar bērniem notika bērnu ciemošanās laikā vai retos gadījumos, aizbraucot ciemos pie bērniem. Biežāka ciemošanās nebija iespējama lielo attālumu dēļ. Saskarsme pārsvarā notika telefoniski. Ar /pers. D/ emocionālā piesaiste nav izveidojusies, taču māte pauž apņēmību saikni ar bērnu atjaunot un stiprināt, apmeklēt psihologu. Bērnu un vecāku attiecības tiks atjaunotas un stiprinātas ar dienesta palīdzību. Līdz lietas izskatīšanai vecāki pēc savas izpratnes un iespējām interesējās par bērnu izglītību un veselību.

Uz tikšanos ar /pers. D/ vecāki devušies kopā ar /pers. D/ māsu, tikšanās notika veiksmīgi, ja ņem vērā, ka /pers. D/ pie pieteicēja dzīvo kopš viena gada un astoņu mēnešu vecuma. Bērns šobrīd ir tādā vecumā, ka attiecības ar vecākiem jāveido no jauna. Pieteicēja iebildumi, ka bērnam vecāki ir sveši, neiztur kritiku, jo pieteicējam ar savām darbībām jāveicina bērna atgriešanās ģimenē, nevis jāpanāk, lai bērns savus aizbildņus sauc par mammu un tēti.

Vecāki savu iespēju robežās bērnus ir apciemojuši, veduši tiem nelielas dāvanas, bet materiālo palīdzību bērnu uzturam sniegt nav spējuši.

Aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, tāpēc vecākiem ir atjaunojamas pārtrauktās bērnu aizgādības tiesības. Taču vecākiem nepieciešams turpināt ciešu sadarbību ar dienestu.

[2] Nepiekrītot Lēmumam daļā, ar kuru vecākiem atjaunotas /pers. D/ aizgādības tiesības, pieteicējs vērsies Administratīvajā rajona tiesā, pieteikumā minot šādus apsvērumus.

[2.1] Neretas novada bāriņtiesa 2015. gada 29. septembrī liedza /pers. D/ ciemoties vecāku ģimenē, jo tas nav bērna interesēs un pat var radīt bērnam negatīvus emocionālus uztraukumus un pārdzīvojumus. Šajā lēmumā uzsvērts, ka vecāki saskarsmi ar /pers. D/ faktiski nav realizējuši. Tas nozīmē, ka emocionālā ģimeniskā saikne starp bērnu un vecākiem ir maza, meita vecākus faktiski nepazīst, vairāk uztver kā svešus cilvēkus. Sākotnēji vecākiem ir nepieciešams atjaunot saikni ar /pers.D/, apciemojot viņu ierastā vidē pie pieteicēja vai satiekoties pieteicēja klātbūtnē. Vecākiem ieteicams apmeklēt psihologa un pat ģimenes psihoterapeita konsultācijas, lai sekmētu viņu spējas un prasmes, veicinātu emocionālās saiknes veidošanu ar bērnu.

Kopš 2015. gada 29. septembra vecāku ģimenē apstākļi nav mainījušies. Vecāki /pers. D/ ir apciemojuši vienu reizi 2015. gada 17. oktobrī aptuveni divas stundas. Kopš bērna izņemšanas no ģimenes, vecāki ar /pers. D/ ir tikušies 8. augustā, 28. novembrī un 1. janvārī. Māte zvana apmēram reizi divās nedēļās, taču sarunas ir virspusējas, formālas. Tikšanās reizēs nav vērojamas mātes patiesās jūtas un ieinteresētība pret bērnu. Dažkārt ir bijušas nelielas dāvaniņas. Vecāki nav interesējušies par /pers. D/ bērnudārza gaitām, veselības stāvokli, nav atbalstījuši viņas audzināšanu un aprūpi materiāli. Uzturlīdzekļus maksā Uzturlīdzekļu garantiju fonds.

[2.2] Sociālā dienesta atzinums ir formāls, sniegts, neiedziļinoties patiesajā situācijā, attiecībā uz /pers. D/ vērtējums nav dots. Turklāt sociālais dienests norāda uz risku, ka vecāku problēmas jebkurā brīdī var atkārtoties.

No Lēmumā norādītā, ka māte atzīst savu problēmu – azartspēļu atkarību, secināms, ka joprojām pastāv šķērslis, kura dēļ bērnus izņēma no ģimenes. Lēmumā nav minēts, ka māte ir apmeklējusi speciālistus, lai ārstētos, un tas ir devis rezultātus. Tā kā tēvam ir nozīmīgs stress attiecībā uz pārmaiņām, kas saistītas ar iespējamo bērnu atgriešanos ģimenē, un viņu nepieciešams motivēt uzņemties atbildību un iesaistīties bērnu audzināšanā, nav skaidrs, kā bāriņtiesa novērtēja riskus, secinot, ka vecākiem dominējošais ir zems riska līmenis.

Lēmumā norādīts, ka /pers. D/ pastāv augsts un vidēji augsts risks veidot no jauna attiecības ar vecākiem. Tātad bāriņtiesa ir atzinusi augstos riskus, bet pilnībā tos ignorējusi. Bāriņtiesa nav ņēmusi vērā bērna vislabākās intereses.

[2.3] 2016. gada 19. martā būs pagājuši 12 mēneši kopš tēvs veicis recidīva profilaksi alkohola problēmu novēršanai. Nav zināms, kāda būs turpmākā rīcība, vai ir saņemts narkologa atzinums vai cita informācija par to, ka vecāki apmeklējuši speciālistu. Tāpat nav zināms, cik bieži ģimene ir pārbaudīta, lai pārliecinātos, ka alkohols netiek lietots.

Nav informācijas par to, vai vecāki apmeklējuši psihologu, lai saņemtu atzinumu par viņu spējām un izpratni aprūpēt un audzināt bērnus, noskaidrotu patieso situāciju ar atkarību problēmām. Lēmumā norādīts, ka psihologs tiks apmeklēts, taču nav izprotams, kāpēc tas netika apmeklēts un saikne starp Lauru un vecākiem netika veidota pirms Lēmuma pieņemšanas.

[2.4] Tā kā atkarību problēmas un nerūpēšanās par bērniem ģimenē pastāv ilgstoši, bērni vairākkārt ir izņemti no ģimenes, uzskatāms, ka bāriņtiesa virspusēji vērtējusi /pers. D/ iespējas atgriezties ģimenē. Nav piesaistīti speciālisti, tostarp psihologs, lai veiktu vecāku psiholoģisko izpēti, pārliecinātos par vecāku izpratni un spējām audzināt /pers. D/. Lēmums pieņemts pāragri.

/pers. D/ atgriešanās ģimenē var nopietni apdraudēt viņas drošību, veselību, ietekmēt emocionālo stāvokli, kas var nodarīt bērnam būtiskus kaitējumus.

[2.5] Kopš dzimšanas /pers. D/ maz atradusies vecāku aprūpē un audzināšanā: deviņu mēnešu vecumā viņu uz četriem mēnešiem izņēma no ģimenes, atgriežoties ģimenē, pēc trim mēnešiem viņu atkārtoti izņēma un ievietoja bērnu aprūpes iestādē, kurā viņa atradās līdz 2014. gada 1. jūlijam, kad pieteicēju iecēla par aizbildni.

Atrodoties vecāku aprūpē, /pers. D/ netika pienācīgi aprūpēta, bieži slimoja, atradās stacionārā. Aizbildnības laikā bija jārūpējas par bērna veselību, lai to stabilizētu. Arī tagad /pers. D/ novērojamas somatiskas saslimšanas, kas liedz pilnvērtīgi apmeklēt bērnudārzu. Šobrīd /pers. D/ bērnudārzu neapmeklē, lai stabilizētu veselības stāvokli un uzlabotu imunitāti. Vecāku spēja nodrošināt bērnam atbilstošu veselības aprūpi ir apšaubāma, jo vecāki par to nav rūpējušies arī iepriekš. Tas var atstāt būtisku ietekmi uz bērnu, izraisīt nopietnas sekas bērna attīstībā. Vecāki nekad nav interesējušies par /pers. D/ veselību.

Bērns vecākus uztver kā svešus cilvēkus. Satiekoties viņa komunicē, taču cieša piesaiste /pers. D/ ir izveidojusies ar pieteicēja ģimenei. Viņa pārdzīvo atrašanos svešā vietā bez pieteicēja ģimenes klātbūtnes, nekad nav nakšņojusi ārpus pastāvīgās dzīvesvietas.

Nav pārliecība, ka vecāku dzīves apstākļi ir atbilstoši bērna vajadzībām, jo vecāku īrētais dzīvoklis ir neliels, tajā dzīvos deviņi cilvēki – trīs pieaugušie un seši dažāda vecuma un dzimuma bērni. Pastāv bažas, vai dzīves apstākļu atbilstība /pers. D/ vajadzībām ir izvērtēta pietiekami kritiski.

[3] Trešās personas /pers. D/ sevišķais pārstāvis rakstveida paskaidrojumā pieteikumu atzīst un uzskata, ka bāriņtiesa nav pietiekami kritiski izvērtējusi /pers. D/ riska faktorus. No Lēmuma izriet, ka kopš 2014. gada 1. jūlija /pers. D/ ar vecākiem tikusies vienu reizi, saziņa notikusi ar pieteicēju. Vecāki nav sazinājušies ar pirmsskolas izglītības iestādi un interesējušies par bērna attīstību un izglītošanos. Bāriņtiesa norāda, ka bērnam pastāv augsts un vidējs risks veidot no jauna attiecības ar vecākiem. Emocionālā piesaiste vecākiem ir izveidojusies praktiski ar visiem bērniem, izņemot /pers. D/. Lai arī māte ir paudusi apņēmību atjaunot un stiprināt saikni ar /pers. D/, aizgādības tiesību atjaunošana vecākiem ir pāragra un var radīt būtisku negatīvu kaitējumu bērna psihoemocionālajam stāvoklim. Bērna interesēs nav atgriezties bioloģiskajā ģimenē pirms nav atjaunota emocionālā saikne ar abiem vecākiem, izveidota drošā piesaiste, radīta uzticēšanās vecākiem. Tik kardinālas izmaiņas ierastajā dzīvē var radīt bērnam emocionālās un uzvedības problēmas. Izmaiņām jābūt pakāpeniskām, bērnam saprotamām, bērns pārmaiņām jāsagatavo pakāpeniski, emocionālo saikni ar pieteicēju un viņa dzīvesbiedri nevar pārtraukt pēkšņi. Vecākiem sadarbībā ar pašvaldības institūcijām jārisina jautājums par regulāru tikšanos organizēšanu ar bērnu, lai vecāki varētu uzturēt tiešus kontaktus un veidot emocionālas un tuvas attiecības ar /pers. D/. Drošās piesaistes izveidošana ir priekšnoteikums, lai bērns varētu dzīvot kopā ar vecākiem. Konkrētajā gadījumā bāriņtiesa ir balstījusies uz formālajiem aprūpes tiesību atņemšanas atkrišanas faktiem, pēc būtības un objektīvi neizvērtējot vecāku spējas aprūpēt un audzināt /pers. D/ atbilstoši viņas psihoemocionālajām vajadzībām, nodrošināt bērna attīstībai labvēlīgus apstākļus. Nav pārliecības, ka vecākiem ir izpratne par /pers. D/ vajadzībām, pietiekama informācija par viņas attīstību, veselības stāvokli, uzvedības īpatnībām, interesēm.

[4] Rakstveida paskaidrojumā atbildētājs pieteikumu neatzīst, balstoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem. Papildu atbildētājs norāda šādus apsvērumus.

[4.1] Atteikums Laurai ciemoties pie vecākiem neveicināja vecāku saskarsmi ar bērnu. To neveicina ne Engures novada bāriņtiesa, kuras teritorijā dzīvo pieteicējs, ne Neretas novada bāriņtiesa, kura iecēla pieteicēju par /pers. D/ aizbildni.

Līdz aizgādības tiesību atjaunošanai vecāki ar /pers. D/ tikās Tukumā, Jēkabpilī un vienu reizi Aizkrauklē pie vecākiem. /pers. D/ šobrīd ir tādā vecumā, kad attiecības ar vecākiem jāveido no jauna. Pieteicējam ir jāveicina bērna atgriešanās ģimenē, bet viņš vēlas /pers. D/ adoptēt, lai gan vecākiem aizgādības tiesības nav atņemtas.

[4.2] Pēc Lēmuma pieņemšanas vecāki veikuši dažādus pasākumus, lai veicinātu /pers. D/ atgriešanos ģimenē: notiek regulāri apciemojumi, sazvaniīšanās, /pers. D/ ir nosūtītas ģimenes fotogrāfijas.

2015. gada 15. februārī Engures novadā māte tikās ar /pers. D/. Tikšanās laikā /pers. D/ bija aktīva, atvērta un komunikabla, izveidojās saskarsme ar māti un māsu. Psiholoģe rekomendēja vecākiem turpināt attiecību veidošanu ar /pers. D/, pieteicējam – veicināt bērna atgriešanos ģimenē, vecākiem un aizbildņiem – saglabāt kontaktus par turpmāko saskarsmi ar /pers. D/.

2016. gada 5. martā visa ģimene devās uz atpūtas kompleksu "Lido" Rīgā, tikšanās ar /pers. D/ norisa veiksmīgi. Mazākie brāļi un māsa ļoti ilgojas pēc /pers. D/. Pieteicējs apsolīja Lieldienu brīvdienās braukt uz Jēkabpili un ievest /pers. D/ paciemoties pie vecākiem, taču vēlāk to atteica.

2016. gada 13. martā māte kopā ar dēlu Raivi devās uz Tukumu tikties ar /pers. D/. Tikšanās bija pozitīva. /pers. D/ viņus mīļi sagaidīja. Tikšanās laikā māte uzņēma fotogrāfijas, kur redzams, ka /pers. D/ priecīga sēž mātei klēpī, samīļo viņu un pastaigājas pie rokas. /pers. D/ esot vēlējusies braukt mātei līdzi uz mājām.

Pieteicējs, būdams /pers. D/ tēva brālis, nevienu reizi nav atļāvis tikšanos savā dzīvesvietā, nav piedāvājis vecākiem atbraukt un palikt pie viņiem, lai tikšanās ar /pers. D/ būtu garāka. Sākotnēji /pers. D/ aizbildņus sauca par mammu un tēti, bet tagad viņa tā sauc savus vecākus.

[4.3] Vecāki turpina uzlabot savus dzīves apstākļus, aprīlī ģimene pārceļas uz trīsistabu dzīvokli, kur bērniem būs atsevišķa dzīvojamā telpa. Vecāku ģimenei ir piesaistīts ģimenes asistents, kas palīdz veidot sociālās prasmes, iemaņas bērnu aprūpē un audzināšanā, mājsaimniecības vadīšanā.

Bērna šķiršana no ģimenes pieļaujama vienīgi tad, ja šāds risinājums ir piemērots konkrētai faktiskajai situācijai un to nav iespējams noregulēt ar citiem, saudzīgākiem līdzekļiem, kas mazāk ierobežo bērna tiesības.

Nav ideālu vecāku, nozīmīgi ir būt pietiekami labiem vecākiem. Vecāku pienākums ir nodrošināt bērna veselības un attīstības vajadzības, konkrētu dienas režīmu, ieradumus un stabilu aprūpi, atzīt jebkuru problēmu bērnu audzināšanā un sadarboties ar atbalstošajām iestādēm. Bērnam ir neatņemamas tiesības izaugt ģimenē.

[4.4] Pieņemot Lēmumu, bāriņtiesa nav rīkojies pretēji /pers. D/ interesēm. Sociālais dienests sniedza pozitīvu atzinumu, ka bērni var atgriezties ģimenē.

Vecākiem jāvelta daudz pūļu un pacietības, lai atgūtu bērnu uzticēšanos, ko viņi arī veiksmīgi dara. Vecāki ir izrādījuši izpratni par radušos situāciju un, neskatoties uz to, ka pārtrauktās /pers. D/ aizgādības tiesības ir atjaunotas, vecāki nav nekavējoties izņēmuši bērnu no ierastās vides. Vecāki apzinās problēmu un rīkojas atbilstoši bērna interesēm un vajadzībām, tādējādi pierādot, ka viņiem nav vienaldzīgas bērna emocionālās izjūtas. Vecāki no jauna veido attiecības ar /pers. D/.

[5] Trešās personas /pers. F/ un /pers. G/ rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un norāda šādus apsvērumus.

[5.1] Pēc Lēmuma pieņemšanas vecāki vēlējās nekavējoties ņemt savā aprūpē un uzraudzībā /pers. D/, taču pieteicējs kategoriski attiecās bērnu nodot vecākiem. Lai nepieļautu emocionālu vardarbību pret bērnu, vecāki lūdza palīdzību bāriņtiesai un sociālajam dienestam panākt vienošanos par /pers. D/ nodošanu vecāku aprūpē un uzraudzībā. 2016. gada 15. februārī pieteicējs piekrita nogādāt /pers. D/ uz tikšanos ar māti un māsu Lapmežciemā. Līdz tam /pers. D/ tikšanās ar vecākiem un māsu notika 2015. gada decembrī Tukumā bērnu spēļu laukumā un kafejnīcā. Tikšanās vietu noteica pieteicējs. Viņš kategoriski iebilda, ka /pers. D/ kaut vai neilgu laiku dienas ietvaros varētu ciemoties vecāku dzīvesvietā. Pieteicējs zināmā mērā ir kavējis vecāku un bērna atkalapvienošanos.

2015. gada septembrī vecāki lūdza Neretas novada bāriņtiesai atļauju /pers. D/ ciemoties vecāku ģimenē, jo pieteicēja ģimene dzīvo 250 km no vecāku dzīvesvietas, vecākiem nav personiskā transportlīdzekļa, bet pieteicējs atsakās vest /pers. D/ uz tuvāku satikšanās vietu ar vecākiem. Neretas novada bāriņtiesa 2015. gada 29. septembrī vecāku lūgumu noraidīja, iesakot vecākiem apmeklēt psihologu vai ģimenes psihoterapeitu, lai veicinātu prasmes emocionālās saiknes veidošanai ar /pers. D/. Šādi netika veicināta vecāku un /pers. D/ saskarsme, bet formāli norādīts uz to, ka vecākiem ir vienpusēji jāpilnveidojas.

Bāriņtiesa un sociālais dienests ir ļoti palīdzējis vecākiem izprast savas iepriekšējās uzvedības kļūdas un uzsākt bērnu interesēm atbilstošu dzīvesveidu. Pēc aizgādības tiesību atjaunošanas vecāki turpina savu garīgo izaugsmi un sadarbību ar institūcijām.

Lēmumā norādīts, ka pilnībā zuduši apstākļi, kas bija par pamatu aizgādības tiesību pārtraukšanai. Savu izpratni par bērnu vajadzībām un bērnu interesēm atbilstošu dzīvesveidu vecāki veidoja, noklausoties lekciju kursu par pareizu un atbilstošu bērnu audzināšanu. Vecākiem veidot saskarsmi un pilnvērtīgu emocionālo saikni ar bērnu iespējams tikai gadījumā, ja ir iespēja cieši kontaktēties vienā kopējā ģimeniskā vidē, piedaloties pārējiem brāļiem un māsai. Tieši attālināta un epizodiska kontaktēšanās ar vecākiem, liedzot pat neilgu laiku bērnu ievietot vecāku ģimenē, apgrūtina bērna iekļaušanos ģimenē. Nenodrošinot /pers. D/ atgriešanos vecāku ģimenē, pieteicējs rīkojas pretēji bērna interesēm.

Bāreņu namā "Līkumi" vecāki /pers. D/ apciemoja piecas reizes. Kad /pers. D/ dzīvoja pie pieteicēja, saskarsme notika tikai telefoniski. Emocionālā saikne ar /pers. D/ ir uzturēta, bērns vecākus pazīst un vēlas dzīvot bioloģiskajā ģimenē. To apliecina lietā iesaistīto speciālistu objektīvi novērojumi. Pirmsskolas izglītības iestāžu psiholoģe /pers. S/ par /pers. D/ tikšanos ar māti un māsu 2016. gada 15. februārī norāda, ka saskarsme izveidojās, /pers. D/ bija atvērta un komunikabla, braucot prom /pers. D/ gribēja, lai māte un māsa brauc līdzi uz viņas dzīvesvietu pie pieteicēja.

[5.2] Valstij jānodrošina, lai bērns netiktu šķirts no saviem vecākiem pret viņu gribu, izņemot gadījumus, kad šāda atšķiršana ir vitāli nepieciešama bērna interesēs. Šķirot bērnus un ievietojot tos bērnu aprūpes centrā lielā attālumā vienam no otra un no vecākiem, negatīvi tiek ietekmēta iespēja savstarpēji kontaktēties. Nespēja izveidot harmoniskas attiecības ir daļēji saistīta ar lielo attālumu. Vecāku un bērnu savstarpējās klātbūtnes baudījums ir būtisks ģimenes dzīves elements. Bērna ievietošanai ārpusģimenes aprūpē ir jābūt ar pagaidu raksturu. Kamēr bērns ir ievietots ārpusģimenes aprūpē, jāsper visi soļi, lai veicinātu ģimenes atkal apvienošanos.

Pieteicēja rīcība, novilcinot /pers. D/ atgriešanos vecāku ģimenē, nav samērojama ar /pers. D/ tiesībām atgriezties vecāku ģimenē un dzīvot kopā ar brāļiem un māsu.

[5.3] Vecāku darbības /pers. D/ aprūpes un uzraudzības nodrošināšanai, proti, ka pēc atgriešanas ģimenē visi bērni ir reģistrēti pie ģimenes ārsta, /pers. D/ ir pieteikta pirmskolas izglītības iestādē, kā atbalsta persona ir piesaistīta vecmāmiņa, pēc atgriešanās ģimenē vecāki apņēmušies nodrošināt bērnu psihiatra konsultācijas, – liecina par pietiekamu izpratni un spējām atbilstoši bērna vajadzībām organizēt pilnvērtīgu aprūpi. Vecāku rīcības modelis ir racionāls un pamatots, ir paredzētas visas veicamās darbības, lai nodrošinātu bērnu vajadzības. Līdz Lēmuma pieņemšanai un pēc tā vecāki ir motivēti, izrādīja un turpina izrādīt aktīvu līdzdarbību ar institūcijām, ar savu uzvedību un attieksmi apliecina, ka viņu dzīves prioritāte ir viņu bērni, ar kuriem vēlas dzīvot kopā un rūpēties par to labklājību.

[6] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu.

Bērna sevišķais pārstāvis tiesas sēdē pieteikumu atzina, norādot, ka bērnam joprojām nav drošas piesaistes vecākiem. Ilgstoši atrodoties šādā ģimenē, bērnam var attīstīties agresija un atkarības. Ar vecākiem jāveic ilgstošs psiholoģisks darbs, taču psiholoģiskais atbalsts vecākiem nav sniegts. Vecākiem ir izteiktas grūtības ar bērnu audzināšanu. Nav pamata secināt, ka /pers. D/ būtu nozīmīgi uzturēt attiecības ar brāļiem, jo viņi tai dara pāri. Psihologam ir jāstrādā ar bērniem.

Atbildētāja pārstāve un vecāki tiesas sēdē pieteikumu neatzina, norādīja, ka 2016. gada 11. jūnijā tēvs bija atsācis lietot alkoholu, šobrīd viņš labprātīgi ir ievadījis medikamentus atkarības novēršanai. Ģimenei ir piesaistīts ģimenes asistents. Ģimenes ienākumi ir 500 – 600 *euro* mēnesī.

Aizkraukles novada sociālā dienesta pārstāve tiesas sēdē norādīja, ka mātei ģimenē pieder iniciatīva, tāpēc darbs pamatā notiek ar viņu, ar tēvu epizodiski. Vecāki izmanto doto atļauju /pers. D/ ciemoties viņu ģimenē. Ciemošanās reizēs /pers. D/ ir komunikabla, atvērta, priecīga, nav pamata domāt, ka viņa justos slikti. Lielākie bērni nespēj sadalīt viņas uzmanību, tāpēc viņu aiztiek. /pers. D/ pati izrāda iniciatīvu, apskaujot māti un sēžot viņai klēpī. Tēvs arī piedalās bērnu ikdienas aprūpē. Vecāki regulāri sazinās ar bērnu telefoniski, lai gan /pers. D/ to dara nelabprāt. Vecāki ir apguvuši apmācību programmu. Ģimenei ir trūcīgas ģimenes statuss, tā saņem pabalstus komunālo pakalpojumu segšanai un medikamentu iegādei. Tēvam ir alkohola atkarības problēmas, tās tiek risinātas. Sadzīves apstākļi ir labi – ģimene dzīvo trīs istabu dzīvoklī, kurā ir visas nepieciešamās mēbeles. Bērnu pamatvajadzības ir nodrošinātas. Ģimenes pamatproblēma ir bērnu audzināšana – disciplinēšana, robežu un dienas režīma noteikšana, ar ko sociālais dienests šobrīd strādā. Vecāki ir zaudējuši autoritāti bērnu acīs. Līdz novembrim ir piesaistīts ģimenes asistents. Pēc pakalpojuma beigām atkārtoti tiks izvērtēti ģimenes riski. Psihologa pakalpojumi tiek nodrošināti tikai tad, ja to rekomendē narkologs. Vecākiem nav nepieciešami psihologa pakalpojumi bērnu audzināšanas jautājumos, pietiek ar ģimenes asistenta sniegto palīdzību. Lēmuma pieņemšanas brīdī bērni neatradās ģimenē, tāpēc audzināšanas problēmas nebija aktuālas.

Neretas novada bāriņtiesas pārstāve tiesas sēdē norādīja, ka šobrīd bērna vislabākajās interesēs ir palikt pieteicēja ģimenē. Vecākiem nav izdevies

nodibināt ar bērnu ģimeniskas saites, nav notikušas psihologa konsultācijas, piedaloties arī pieteicēja ģimenei. Ciemošanos pie vecākiem bērns neuztver kā iespēju palikt tajā pavisam. Bērns nejūtas droši vecāku ģimenē. Bērnu audzināšanas problēmas ģimenē pastāv visu laiku. Ar bērnu audzināšanu nodarbojas tikai māte. Pēc /pers. D/ ievietošanas pieteicēja ģimenē bērnam ar vecākiem nebija nekādas saskarsmes, vecāki neizrādīja interesi par tikšanos. Pieteicējs mēģināja uzņemties iniciatīvu sadarboties ar vecākiem. /pers. D/ tika dota atļauja ciemoties vecāku ģimenē brīvdienās, jo sadzīves apstākļi bija sakārtoti. Ja bērns ģimenē jūtas labi, vecāki var lūgt pagarināt ciemošanās laiku līdz nedēļai.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi lietā esošos pierādījumus un novērtējusi procesa dalībnieku argumentus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir pamatots.

[8] Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22. panta trešo un piekto daļu, ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu, ņemot vērā bērna intereses. Sagatavojot lietu par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu, bāriņtiesa: 1) noskaidro, vai ir zuduši iemesli, kuru dēļ vecākam tika pārtrauktas bērna aizgādības tiesības; 2) pieprasa vecāka dzīvesvietas sociālajam dienestam atzinumu par iespējām bērnam atgriezties vecāka aizgādībā; 3) pieprasa no aizbildņa informāciju par bērna un vecāka saskarsmi, garīgo un materiālo atbalstu bērna audzināšanā ārpusģimenes aprūpes laikā; 4) pieprasa citu informāciju, kas nepieciešama, lai pieņemtu pamatotu lēmumu.

Iestādes novērtējums attiecas uz konkrētu neatkārtojamu situāciju, kur iestāde dod personas novērtējumu konkrētā situācijā. Tiesa šo novērtējumu pēc būtības nevar pārbaudīt, jo tā ir iestādes novērtējuma brīvība. Tiesa var pārbaudīt, vai iestāde ir piemērojusi pareizās tiesību normas, vai pareizi tās tulkojusi, vai lēmums pieņemts atbilstoši procesuālā taisnīguma principam un vai tas nav patvaļīgs, proti, vai no lēmumā norādītajiem faktiem izriet bāriņtiesas izdarītais secinājums u.tml. *(skat. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-489 [11] punktu)*.

Neskatoties uz procesa dalībnieku iesniegtajiem pierādījumiem par pašreizējo situāciju vecāku ģimenē un /pers. D/ attiecību ar vecākiem uzlabojumu, tiesas pienākums ir novērtēt bāriņtiesas rīcības brīvības izmantošanas pareizību Lēmuma izdošanas brīdī, proti, pārbaudīt tikai Lēmuma tiesiskumu tā pārsūdzētajā daļā. Pretējā gadījumā, izvērtējot faktiskos un tiesiskos apstākļus uz sprieduma taisīšanas brīdi, tiesa neveiktu savu funkciju – pārbaudīt iestādes darbības tiesiskumu, bet gan sniegtu novērtējumu valsts pārvaldes vietā.

[9] Tiesa konstatē, ka Neretas novada bāriņtiesa 2015. gada 24. februārī vecākiem pārtrauca visu bērnu aizgādības tiesības, jo vecāki ar savu nolaidīgo attieksmi pret bērnu audzināšanu un aprūpi pakļāva bērnus veselībai bīstamiem apstākļiem: tika pastiprināti lietots alkohols, izšķērdēti naudas līdzekļi azartspēlēm, līdz ar to netika nodrošināta bērnu aprūpe un uzraudzība; ģimenes dzīvesvietā bieži uzturējās svešas personas alkohola reibumā, kas radīja apdraudējumu bērniem; bērniem netika nodrošināts viņu veselībai un attīstībai atbilstošs uzturs, apģērbs, sadzīves apstākļi, psihoemocionālā vide; māte meloja par bērnu veselību un dzīvību, lai gūtu sev materiālo labumu – aizņemtos naudu no citām personām.

Aizgādības tiesību atjaunošanas mērķis ir ne tikai formāli atjaunot vecāku tiesības, bet pārliecināties par bērna interešu un tiesību nodrošinājumu ģimenē, – pirmkārt, vai vecāki spēs ilgstoši un kvalitatīvi nodrošināt bērnam Civillikuma 177. pantā noteikto aprūpi un, otrkārt, vai pastāv iespējamība, ka atkārtoti var rasties kāds no aprūpes tiesību atņemšanas iemesliem. Tādējādi nav pieļaujams atjaunot aizgādības tiesības, kamēr nav pārbaudīti iepriekšminētie apstākļi, izvērtēti iespējamie riski un nav pilnīga skaidrība par bērna drošību un personisko interešu nodrošinājumu ģimenē.

[10] Attiecībā uz vecākiem konstatētajām atkarības problēmām uz Lēmuma pieņemšanas brīdi bāriņtiesas rīcībā bija ārstniecības personas sagatavota izziņa alkohola atkarības novēršanai /pers. D/ tēvam par to, ka 2015. gada 19. martā pēc paša vēlēšanās viņam veikta recidīva profilakse uz 12 mēnešiem *(lietas 60. lapa)*. Tās iedarbība beigu termiņš – 2016. gada 20. marts. Sociālā dienesta 2016. gada 15. janvāra atzinumā par vecākiem *(lietas 57. lapa)* norādīts, ka kopš 2015. gada 19. marta nav konstatēta alkohola lietošana ģimenē. Kopš tēvs ir ārstējies, viņš nav vērsies pie narkologa uz konsultācijām, jo neizjūt vajadzību. 2015. gada 19. jūnijā vecāki ir vērsušies Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijā ar lūgumu aizliegt viņiem iekļūt jebkurā no azartspēļu organizēšanas vietām un reģistrēties interaktīvajās azartspēlēs *(lietas 70., 71. lapa)*. Liegums ir spēkā trīs gadus. Saistībā ar to diskomfortu vai stresu vecāki neizjūt, pozitīvi novērtē šo metodi, jo nav vairs iespējas spēlēt. 2015. gada 16. jūlijā ar vecākiem noslēgts sadarbības līgums, kas tiek ievērots, uzdevumi pildīti. Sastādītais rehabilitācijas plāns ir īstenojies – atkarības problēmas šobrīd ir novērstas. 2016. gada 19. janvāra bāriņtiesas sēdē vecāki norādīja, ka kopš bērnu izņemšanas no ģimenes alkoholiskos dzērienus nelieto un kopš 2015. gada 19. jūnija nespēlē azartspēles *(lietas 87. – 89. lapa)*.

Tā kā bāriņtiesai ir pienākums ne vien konstatēt, vai ir zuduši apstākļi, kas bija par pamatu aizgādības tiesību atņemšanai, bet turklāt arī novērtēt recidīva riskus, tiesas ieskatā Lēmuma pieņemšanas brīdī bāriņtiesas rīcībā esošā informācija neatbilst secinājumiem, kas ietverti Lēmumā. To, ka konstatētie apstākļi nevarēja radīt pilnīgu pārliecību par atkarību pārtraukšanu, apstiprina arī notikumu attīstības gaita, par kuru lietā strīds nepastāv. Pat ja Lēmuma pieņemšanas brīdī tēvam alkohola atkarības problēma bija atrisināta, bāriņtiesai bija pienākums izvērtēt šīs problēmas aktualizēšanos jau ļoti tuvā nākotnē, jo 2016. gada 20. martā profilakses iedarbībai bija paredzēts beigties. Alkohola lietošanas fakts 2016. gada 11. jūnijā apstiprina tiesas secinājumus. Turklāt bāriņtiesa un sociālais dienests ir paļāvušies uz tēva apgalvojumiem, ka viņš pats spēs tikt galā ar savu alkohola atkarības problēmu, un nav bijuši pietiekami uzstājīgi, lai motivētu tēvu jau savlaicīgi atkārtot alkohola atkarības recidīva novēršanas profilaksi. Tā veikta vien 2016. gada 27. jūnijā *(lietas 158. lapa)*, tādējādi nepamatoti ilgi pieļaujot riska situācijas pastāvēšanu.

No administratīvās lietas Nr. /numurs/ materiāliem tiesa konstatē, ka mātei azartspēļu atkarības kaitīgās ietekmes sekas izpaudušās ne tikai kā naudas līdzekļu izšķērdēšana. Lietā ir norādes uz to, ka mātei ir būtiska piesaiste datorspēlēm. Tas nozīmē, ka laiku, kas veltāms bērnu aprūpei un audzināšanai, viņa pavadījusi, spēlējot datorspēles. Tiesa nekonstatē, ka mātes atkarības problēmu bāriņtiesa būtu analizējusi plašāk kā vien naudas izšķērdēšanas kontekstā.

Raksturojot savu vēlmi spēlēt azartspēles, māte tiesas sēdē norādīja, ka tā bijusi kā atpūta no sadzīves un iespēja laimēt. Tātad mātes azartspēļu atkarību provocējošie faktori bija saistīti gan ar ikdienas problēmu rezultātā radīto psiholoģisko spriedzi, gan ar materiālajām grūtībām. Tiesa nekonstatē, ka bāriņtiesa Lēmumā būtu analizējusi azartspēļu atkarības riskus šādā griezumā. Vecāku spēja atzīt savas kļūdas un lieguma saņemšana piekļuvei azartspēļu norises vietām nerisina atkarības cēloņus. Lai arī vecāki kā trūcīga ģimene saņem pašvaldības sociālo palīdzību, tomēr ģimenes ienākumi 500 – 600 *euro* mēnesī joprojām vērtējami kā ļoti zemi. Par pozitīvu faktoru aizgādības tiesību atjaunošanai bāriņtiesa atzina vecāku apņemšanos īrēt lielāku dzīvojamo telpu, taču tā nenovērtēja, vai šis apstāklis neietekmēs ģimenes materiālo nodrošinājumu un tā rezultātā iespējamo citu negatīvo tendenču aktualizēšanos.

Savukārt novērtējums mātes psiholoģiskajai noturībai pret ikdienas stresu bāriņtiesas rīcībā uz Lēmuma pieņemšanas brīdi nebija vispār. Sociālā dienesta sniegtajam mātes raksturojumam *(lietas 75. lapa)*, kur zems riska līmenis piedēvēts viņas garīgajai un emocionālajai veselībai, kā arī stresam, lietas materiālos tiesa nesaskata pamatojumu. Sociālā dienesta uzskatu, ka psihologa palīdzība vecākiem nav nepieciešama, tiesa atzīst par nepareizu, jo lietas apstākļi liecina par pretējo. Atbilstoši mātes sacītajam tiesas sēdē ar depresiju viņa šobrīd tiek galā, pateicoties smēķēšanai un nomierinošiem medikamentiem, kurus lieto 2 – 3 reizes nedēļā. Tiesas ieskatā sociālais dienests, atzīstot, ka tēvam ģimenē nepieder iniciatīva un māte praktiski viena pati

uzņēmusies rūpes par ģimenes un bērnu sadzīvi, bez iemesla nenovērtē mātei piemītošo augsto psiholoģiskās nenoturības risku. Arī bāriņtiesa šo problēmu nav apzinājusi. Tādējādi nepareizi novērtējusi situāciju, nav izanalizējusi pastāvošos un iespējamos atkarību atjaunošanās riskus un nav guvusi pilnīgu skaidrību par bērnu interešu nodrošinājumu ģimenē. Šādā situācijā būtiski ir analizēt ne tikai esošo problēmu recidīva iespēju, bet prast prognozēt arī varbūtību līdz šim apzinātajām atkarībām pārveidoties citās.

[11] Saskaņā ar 2015. gada 16. jūlija sadarbības līguma *(lietas 58. lapa)* 4. punktu viens no vecāku uzdevumiem, lai varētu atjaunot aizgādības tiesības, bija uzturēt kontaktus ar bērniem, palīdzēt iespēju robežās.

No pieteicēja 2015. gada 12. augusta sarunas protokola Engures novada bāriņtiesā *(lietas 56. lapa)* izriet, ka /pers. D/ labi saprotas ar saviem brāļiem un māsu, taču ne ar vecākiem. Ar māti bērns jūtas nedroši, nevēlas sēdēt klēpī. Māte izrāda uzspēlētas jūtas, pie bērna uzturas nelabprāt, lai gan šāda iespēja bijusi. Pieteicēja ģimenē vecāki /pers. D/ nav apciemojuši ne reizi. Māte par bērnu interesējas reizi mēnesī, bet tēvs kontaktu neuztur vispār. Vienreiz māte ir pārskaitījusi 30 *euro*.

Ar Neretas novada bāriņtiesas 2015. gada 29. septembra lēmumu Nr. 1-6/33-2015 *(lietas 16. – 17. lapa) /pers. D/* nav atļauts ciemoties vecāku ģimenē, jo konstatēts, ka vecāki nav realizējuši saskarsmi ar bērnu, emocionālā ģimeniskā saikne starp bērnu un vecākiem ir maza, bērns vecākus faktiski nepazīst, uztver tos kā svešus cilvēkus. Māte bāriņtiesas sēdē ir atzinusi, ka ar /pers. D/ līdz šim ir tikusies tikai vienu reizi 2015. gada augustā Jēkabpilī, savukārt tēvs ar bērnu nav ticies ne reizi kopš aizgādības tiesību pārtraukšanas. Pēdējo reizi par bērna gaitām telefoniski māte interesējusies 2015. gada jūlijā. Vecāki apņēmušies apciemot /pers. D/ biežāk un tikai tad izvērtēt iespēju ņemt viņu pie sevis ciemos. Lēmumā norādīts, ka vecāki var turpināt uzturēt personiskas attiecības ar bērnu, regulāri sazinoties ar pieteicēju, apciemojot bērnu, pavadot ar viņu arvien vairāk laika bērnam pierastā un pazīstamā vidē. Vecākiem vairāk jāizrāda interese par bērna attīstību, veselību, ēdināšanu un cita veida aprūpi, lai vairāk būtu gatavi uzņemties rūpes par bērnu vēlāk, kad būs iespējama bērna ciemošanās vecāku ģimenē.

2015. gada 20. oktobra sarunā ar bāriņtiesas pārstāvi *(lietas 55. lapa)* māte norādījusi, ka ģimene ar /pers. D/ tikusies 2015. gada 17. oktobrī Tukumā. Tikšanās bijusi mīļa, /pers. D/ skrējusi pretī atplestām rokām, sēdējusi mātei klēpī. Ciemošanās ilgusi aptuveni četras stundas. /pers. D/ māti saukusi par tanti, bet aizbildņus par mammu un tēti. Nākošā tikšanās plānota novembra beigās – decembra sākumā Jēkabpilī. Pašreiz ģimenei nav tādu līdzekļu, lai sūtītu pieteicējam uzturlīdzekļus, taču uz tikšanos /pers. D/ tiek vestas dāvanas.

2016. gada 18. janvāra sarunā ar Engures novada bāriņtiesas pārstāvi *(lietas 64. lapa)* pieteicējs apstiprinājis, ka kopš 2015. gada 29. septembra māte ar /pers. D/ tikusies vienu reizi, mēģinājusi ņemt bērnu rokās, bet /pers. D/ nav ļāvusies. Bērns par savu ģimeni uzskata pieteicēja ģimeni. Pēdējā laikā māte zvanījusi biežāk – pāris nedēļās reizi, bet tēvs nav zvanījis vispār. Jautājumi mātei vienmēr vienādi – prasa, kā bērnam iet, un viss. Vairāk stāsta par savām bēdām, problēmām. Interese par ciemošanos nav bijusi nekāda. Materiāls atbalsts netiek sniegts. Ziemassvētkos māte atsūtījusi bērnam paciņu. Divas reizes ir lūgusi parunāt ar /pers. D/, taču sarunas bijušas īsas, jo bērnam nav noturīga interese – nezina, ar ko runā, un nav, par ko runāt. Arī mātei nav nekādas emocionālas piesaistes bērnam. /pers. D/ vecāki ir sveši cilvēki.

Engures pirmsskolas izglītības iestādes "SPĀRĪTE" vadītāja 2016. gada 18. janvārī informējusi Engures novada bāriņtiesu *(lietas 66. lapa)*, ka vecāki laika posmā no 2015. gada 21. janvāra, kad /pers. D/ sāka apmeklēt šo iestādi, nav interesējušies par viņu, nav apmeklējuši pirmsskolas pasākumus, nav sazinājušies telefoniski ar iestādi un grupas skolotājām.

Arī bērna ģimenes ārste 2016. gada 6. janvāra izziņā *(lietas 67. lapa)* norādījusi, ka vecāki par /pers. D/ veselības stāvokli nav interesējušies.

Tiesas ieskatā konstatētie fakti, kas bija bāriņtiesas rīcībā Lēmuma pieņemšanas brīdī, nebija pietiekoši, lai uzskatītu, ka vecāki attiecībā pret /pers. D/ ir sekmīgi izpildījuši sadarbības līgumā noteikto uzdevumu uzturēt ar viņu kontaktus. Ņemot vērā /pers. D/ mazgadību, to, ka viņa no vecākiem bijusi šķirta kopš zīdaiņa vecuma, un atsevišķās īslaicīgās tikšanās reizes ilgstošā laika periodā, tiesa neuzskata, ka vecāku komunikācija ar /pers. D/ uz Lēmuma pieņemšanas brīdi bija pietiekoša, lai varētu secināt, ka bērnam pastāv cieša emocionāla piesaiste bioloģiskajai ģimenei. Turklāt no tēva puses saskarsmes veidošanā nebija jūtama pat formāla atdeve. Bāriņtiesa šim faktoram nepievērsa nekādu uzmanību. Tiesas ieskatā aizgādības tiesības tēvam bāriņtiesa atjaunoja, pat nenoskaidrojot, kā bērns reaģē tēva klātbūtnē un vai viņiem ir emocionāla saikne.

Par to, ka māte Lēmuma pieņemšanas laikā neizprata emocionālās saskarsmes būtisko lomu komunikācijā ar savu trīsgadīgo bērnu, liecina arī viņas paskaidrojumi bāriņtiesas sēdē, kurā tika izlemts jautājums par aizgādības tiesību atjaunošanu *(lietas 88. lapa)*. Proti, gadījumā, ja bērnu aizgādības tiesības tiks atjaunotas, viņa turpinās sadarbību ar sociālo dienestu un apmeklēs psihologu, lai veidotu attiecības ar /pers. D/. Šāda situācijas izpratne no mātes puses vienozīmīgi radītu bērnam traumējošas sekas, ja bērns tiktu ievietots atpakaļ bioloģiskajā ģimenē, jo attiecībām ar bērnu jābūt nodibinātām pirms, nevis pēc aizgādības tiesību atjaunošanas.

Psiholoģijas literatūrā norādīts, ka bērna piesaiste (pieķeršanās) vecākiem (vecāku aizstājējiem) veidojas zīdaiņa vecumā un agrā bērnībā. Kaut arī attiecības var veidoties ar vairākiem cilvēkiem, pieķeršanās saikne veidojas ar ļoti nedaudziem cilvēkiem. Šī pieķeršanās saikne ir ārkārtīgi svarīga turpmākajā bērna attīstībā un emocionālā līdzsvara saglabāšanā. Tās apdraudēšana bērnā rada bēdas un depresiju. Draudi, ka bērnam varētu zust saikne ar pieķeršanās objektu, bērnā rada ne tikai bailes, bet arī dusmas un agresiju (jo īpaši vecākos bērnos un pusaudžos). Tas var ietekmēt visu viņa turpmāko dzīvi *(skat. Boulbijs Dž. Drošais pamats. Vecāku un bērnu savstarpējā pieķeršanās – cilvēka veselīgas attīstības priekšnoteikums. Rīga: apgāds "Rasa ABC", 1998)*.

Minētie apstākļi norāda uz to, ka attiecībā uz /pers. D/ bāriņtiesa Lēmumu pieņēma pirms vecāki bija izpildījuši vienu no būtiskākajiem priekšnoteikumiem aizgādības tiesību atjaunošanai – izveidojuši emocionālo saikni ar bērnu. Pašvaldības neiesaistīšanās psihologa konsultāciju nodrošināšanā un vecāku nespēja pašiem tās apmaksāt radīja situāciju, ka vecāki savlaicīgi un produktīvi neizveidoja attiecības ar bērnu. Pie šādiem apstākļiem /pers. D/ atgriešanās bioloģiskajā ģimenē bija vērtējama kā augstus riskus rosinoša.

To, ka arī pašreiz vecākiem pastāv grūtības attiecību veidošanā ar bērnu, apliecina psihologa 2016. gada 13. augusta atzinums par vecāku psiholoģisko izpēti *(lietas 152. – 155. lapa)*. Tajā minēts, ka arī šobrīd starp vecākiem un /pers. D/ pastāv nedroša (izvairīga) piesaiste, bērns ar saviem vecākiem ir maz piedzīvojis emocionālu drošību. Šāda vecāku un bērna savstarpējā mijiedarbība, bērnam pieaugot, attīsta atkarību veicinošu uzvedību un slēptu agresiju. Vecākiem grūtības var sagādāt emocionāli siltu attiecību veidošana ar bērnu, kas var ietekmēt bērna emocionālo attīstību nākotnē. Psihologs atzīst, ka bērna interesēs ir saglabāt viņam ģimenes vidi. Savukārt, ja /pers. D/ aprūpe tiek turpināta bioloģiskajā ģimenē, vēlama ilgstoša psiholoģiskā palīdzība, sociālais atbalsts un kontrole.

No lietas materiāliem izriet, ka emocionālās saiknes veidošanu ar /pers. D/ vecāki epizodiski uzsāka tikai pēc Lēmuma pieņemšanas. Arī bāriņtiesas paskaidrojumi apstiprina, ka tikai pēc aizgādības tiesību atjaunošanas vecāki sadarbībā ar sociālo dienestu regulāri sazvanījās ar /pers. D/, kā arī sūtīja ģimenes bildes *(lietas 48. lapa)*. Engures novada bāriņtiesas 2016. gada 15. februāra pārskatā par /pers. D/ tikšanos ar māti Engurē *(lietas 50. – 51. lapa)* norādīts, ka bērns neiebilst mātes apskāvieniem, tomēr lielāku ieinteresētību izrāda māsai. Pēc vairākkārtīgiem jautājumiem /pers. D/ atbild, ka sieviete, kurai viņa sēž klēpī, ir mammai. Saruna starp māti un /pers. D/ neraisās, jo māte neizrāda pastiprinātu interesi par bērnu. Māte neuzdod nevienu jautājumu par to, kā klājas /pers. D/. Uz pamudinājumu pamest mammai bumbu /pers. D/ to pamet aizbildnei. Aptuveni 40 minūtes bērns spēlējas savā nodabā. Māte sēž un visu vēro no malas, bērna rotaļās neiesaistās, mēģina ik pēc laika pasaukt pie sevis un paņemt klēpī, /pers. D/ pasēž, taču uzreiz vēlas iet atpakaļ un rotaļāties ar bumbu. /pers. D/ kopumā jūtas labi, ir smaidīga un droša, brīvi komunicē ar visiem pieaugušajiem, tostarp tiem, kurus

redz pirmo reizi. Pēc bērna lūguma uz labierīcībām viņu aizved pieteicēja dzīvesbiedre. Uz /pers. D/ lūgumu saņemt cepumu, māte nereaģē. Pēc sociālā darbinieka ieteikuma kopā ar /pers. D/ palasīt grāmatu, māte pieiet pie grāmatu plaukta, vairākas minūtes cilā grāmatas, neatrod nevienu piemērotu, pēc kā viņai tiek pasniegtas grāmatas. Māte uzaicina /pers. D/ pie sevis, paņem klēpī un abas sāk skatīties grāmatu. /pers. D/ sēž mātei klēpī un ir to apķērusi. Bērns pasaka, ka vēlas uz tualeti, māte viņu aizved. Pēc sociālā darbinieka pamudinājuma /pers. D/ ar māti un māsu iziet ārā rotaļu laukumā, kur kopā ar māsu skraida, iet uz slidkalniņu un šūpolēm. /pers. D/ ir priecīga un smaidīga. Kad tiek paziņots, ka jābrauc mājās, viņa droši iet līdzi pieteicēja dzīvesbiedrei uz mašīnu. Kopsavilkumā bāriņtiesa norāda, ka /pers. D/ prot mehāniski nosaukt, kas ir viņas māte, taču rotaļu laikā kā mammu uztver pieteicēja dzīvesbiedri. Mātei trūkst personiskas ieinteresētības veicināt saskarsmi ar /pers. D/. Nekādās sarunās ar bērnu par viņa dzīvi māte neiesaistās, nejautā, kā viņai iet pa bērnudārzu, ko patīk darīt, kas garšo, kas nē, kāda ir viņas ikdiena. Iniciatīvu izrāda tikai pēc uzaicinājuma, līdz tam sēž un novēro bērna rotaļas.

Ņemot vērā, ka šī tikšanās ar /pers. D/ mātei notika turpat mēnesi pēc Lēmuma pieņemšanas, ir nepārprotams, ka /pers. D/ aizgādības tiesību atjaunošana vecākiem 2016. gada 19. janvārī bija pāragra. Lēmuma pieņemšanas brīdī pastāvošā situācija liecināja par to, ka mātei nebija prasmju uzņemties rūpes par /pers. D/. Tas nozīmē, ka tobrīd, ja Lēmums būtu izpildīts un /pers. D/ būtu atgriezusies vecāku ģimenē, neesot izveidotām pilnvērtīgām bērna un vecāku attiecībām, bērna aprūpe un audzināšana būtu pakļauta ļoti augstam riskam, kurš nākotnē viennozīmīgi /pers. D/ radītu psiholoģiskas dabas problēmas, tādējādi atstājot negatīvu ietekmi uz bērna emocionālo attīstību. Savukārt par tēva ieguldījumu saskarsmes ar meitu uzturēšanā tiesa nekonstatē, ka bāriņtiesai Lēmuma pieņemšanas brīdī būtu bijusi jebkāda informācija. Līdz ar to bāriņtiesai bija jārodas patiesām šaubām par to, vai tēvam vispār piemīt izpratne par bērna vajadzībām viņa vecumposmā.

[12] Lemjot par aizgādības tiesību atjaunošanu, tiesas ieskatā bez ievērības nebija atstājams arī vecāku dzīvesvietas izvērtējums. Nav objektīvi Lēmumu pamatot ar vecāku apņemšanos atrast plašāku mājokli, kad būs atjaunotas bērnu aizgādības tiesības, jo pienācīgi uzturēšanās apstākļi bērniem ir jānodrošina pirms atgriešanās ģimenē.

Turklāt bez ievērības nav atstājams apstāklis, ka arī pēc trīsistabu dzīvokļa noīrēšanas 2016. gada aprīlī vecākiem pastāvīgi radās sadzīviska rakstura problēmas, kas saistāmas ar dzīvesvietas iekārtošanu un uzturēšanu *(lietas 159., 160. lapa)*: dzīvoklī bija blaktis, trūka gultasvietu. Atbilstoši sociālā dienesta pārstāvja tiesas sēdē norādītajam tikai šobrīd, pateicoties ģimenei piesaistītā asistenta līdzdalībai, sadzīviskās nebūšanas ir noregulētas. Tiesas ieskatā, pastāvot šādai situācijai, /pers. D/ atgriešanās bioloģiskajā ģimenē būtu radījusi bērnam ne tikai nevajadzīgus emocionālus pārdzīvojumus, bet arī nodarījusi kaitējumu veselībai.

[13] Tiesa piekrīt pieteicēja un bērna sevišķā pārstāvja iebildumam, ka bāriņtiesa nepietiekoši kritiski vērtējusi lietā esošos riska faktorus.

Pirms /pers. D/ aizgādības tiesību atjaunošanas sociālais dienests bija nodibinājis, ka, ņemot vērā bērna vecumu un atrašanās ārpusģimenes aprūpē ilglaicīgumu, pastāv augsts un vidēji augsts risks veidot no jauna attiecības ar vecākiem *(lietas 83. lapa)*. No Lēmuma neizriet, ka bāriņtiesa būtu atsevišķi izvērtējusi riskus, kas pastāv tieši attiecībā uz /pers. D/ aizgādības tiesību atjaunošanu. Sociālā dienesta norādītos faktorus tiesa atzīst par ļoti būtiskiem, un tie nevarēja palikt bez kritiska izvērtējuma.

[14] Gadījumā, kad aprūpes tiesības vecākiem ir bijušas atņemtas krietni ilgāk par gadu, Civillikuma 203. panta trešā daļa (aprūpes tiesību atjaunošana vecākiem) piemērojama, izvērtējot ne tikai Civillikuma 203. panta pirmajā daļā uzskaitīto šķēršļu formālu atkrišanu, bet izvērtējot arī bērna un citu procesa dalībnieku savstarpējās piesaistes (pieķeršanās saiknes) stiprumu, bērna vecumu, kurā viņš ir nodots citas personas aprūpē, aprūpes tiesību atņemšanas ilgumu, kā arī citus apstākļus, kas nodrošinātu bērna tiesību un interešu primāru ievērošanu *(skat. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-457 [9] punktu)*.

Atbilstoši Apvienoto nāciju organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām 12. pantam visās darbībās attiecībā uz bērniem iestādes, tiesas un citas institūcijas uzmanība pirmām kārtām jāvelta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.

Ņemot vērā [10] – [13] norādīto, tiesa uzskata, ka Lēmums daļā, ar kuru vecākiem atjaunotas /pers. D/ aizgādības tiesības, nav tiesisks un neatbilst bērna vislabākajām interesēm. Bāriņtiesas izdarītie secinājumi neizriet no lietā konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem, to novērtējumā pieļauti pārkāpumi, kas būtiski aizskar bērna intereses.

[15] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu (tostarp arī par pagaidu aizsardzības lūgumu samaksāto valsts nodevu). Ministru kabineta 2013. gada 12. februāra noteikumu Nr. 85 "Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13. punkts noteic, ka valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Tā kā pieteikums ir apmierināms, bāriņtiesai no sava budžeta līdzekļiem jāatlīdzina pieteicējam samaksātā valsts nodeva *(lietas 11., 12. lapa)*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246. – 251. pantu, 253. panta pirmo daļu, 289. – 291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

pilnībā apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Atcelt ar tā pieņemšanas dienu Aizkraukles novada bāriņtiesas 2016. gada 19. janvāra lēmumu Nr. 1-6/3 daļā, ar kuru /pers. F/ un /pers. G/ atjaunotas bērna /pers. D/ aizgādības tiesības.

Piespriest no atbildētājas Aizkraukles novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes – Aizkraukles novada bāriņtiesas par labu /pers. A/ (personas kods /personas kods/) samaksāto valsts nodevu 42,69 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese L. Apšeniece